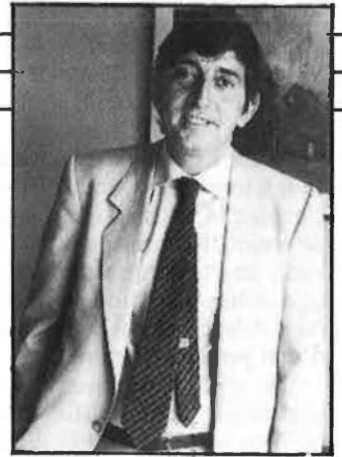

Xavier Maluquer i Sortres

La secada i el foc

Xavier Maluquer, cap del Departament del conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya, matisa en aquest assaig algunes informacions aparegudes en distints mitjans de comunicació, arran dels incendis d'aquest estiu.

Aquests darrers dies s'ha produït una extensa polèmica arran dels incendis forestals que s'han estès per àmplies comarques del Principat. Les opinions donades a conèixer per diferents mitjans informatius mostren, en molts casos, una tendència a la simplificació que pot donar lloc a crear un estat d'opinió pública desenfocada de les veritables causes dels incendis forestals, els seus efectes sobre la flora i la fauna, i les mesures que cal prendre en ordre a la prevenció, l'extinció i el repoblament.

Centrant, en primer lloc, el marc del que es crema, cal fer una reflexió sobre la diversitat dels diferents dominis vegetals mediterranis, que varien notablement en funció de la situació, bé sigui obaga o solell, sòls profunds, secs o humits, planes, fondals, bàsic, àcid. Tot plegat va dibuixant un paisatge variat, molt ric en diversitats diferenciadores.

Aquesta riquesa de la vegetació mediterrània arriba a extrems molt importants en obagues, on es desenvolupa una vegetació arbustiva molt intensa, que amb prou feines deixa passar la llum solar i dificulta el pas de les persones. Per a molta gent, això és un bosc brut que cal netejar i sobre el qual cal demanar responsabilitats a tort i a dret. El bosc net seria aquell que eliminés el caràcter més esplendorós de la flora medi-

Període	Mitjana d'incendis	Nombre Ha. cremades
1973-1983 (excepte 1977)	594	20.227
1984	394	9.418
1985	533	15.077

terrània. Aquesta dèria de netejar boscos, pensant que és una de les causes determinants dels incendis forestals, fa pensar en la desinformació que s'estèn en molts sectors de la nostra societat.

Avui es comenta en la mateixa direcció que els boscos abans eren nets de brolla, gràcies a les replegades fetes per alimentar forns de pa, calç, carbó vegetal, etc. Això no justifica en absolut que les pràctiques pretèrites fossin bones i, per contra, la situació actual sigui d'abandó, brutícia o negligència.

La davallada de la població agrícola i rural ha donat la pèrdua de persones coneixedores del terreny, que actuaven solidàriament i eficaç en cas d'incendi. Aquí hi ha un punt de ruptura difícil de suplir, però és cap a on es canalitzen els esforços més importants de cara a disposar d'una xarxa integrada de detenció immediata dels focus del foc. Totes les mesures en l'àrea preventiva passen per potenciar els grups de persones que facin tasques de vigilància, com enguany i d'altres anys, quan s'ha fet una reducció

progressiva del nombre d'incendis al Principat (quadre 1).

Cal tenir present que, per a tot el conjunt de Països Catalans, el percentatge de superfície arbrada que s'ha cremat en els darrers deu anys ha estat la següent: Les Illes, 1,07 %. País Valencià, 2,93 %. Principat, 0,89 %.

Aquest percentatge il·lustra sobre un fet que cal ponderar molt atentament a l'hora de fer una anàlisi de les causes determinants del foc. Les diferències entre el País Valencià i el Principat, quant a percentatge de bosc cremat, són excessivament grans, de tres a un, per pensar que hi ha una política més bona aquí i més dolenta allà.

Dins una mitjana de deu anys, la causa que cal avançar com a més probable és la humitat relativa de l'aire i el dèficit hídric en el sòl, determinats per la diferència existent entre la plu-

Població	maig	juny	juliol	agost	set.	Total any
Cap de Begur	1,00	0,40	0,11	0,26	0,67	0,61
Palafrugell	1,00	0,75	0,13	0,32	0,73	0,83
Tortosa	1,00	0,52	0,16	0,25	0,79	0,66
Pobla de Seegur	1,00	1,00	0,77	0,51	0,87	0,94
Vic	1,04	1,00	0,96	0,63	0,92	1,03
Igualada	1,00	1,00	0,23	0,30	0,96	0,74
Manresa	1,00	1,00	0,38	0,41	0,86	0,80
Sant Llorenç del Munt	1,01	1,00	0,86	0,45	1,50	1,46

ja caiguda i l'evapotranspiració.

El País Valencià té una major evapotranspiració a causa de l'acció del vent i la suma d'hores de sol, de calor, enregistrades al llarg de la primavera-estiu, que no queda compensada per les irregularitats pluviomètriques. A major latitud nord, aquesta evapotranspiració tendeix a baixar i a retardar-se. Al Principat un examen dels índexs d'evapotranspiració per sota del 0,50 que marca secada i, lògicament, el punt de marciment dels fenassars, mostra ben clarament en quin període de l'any és més fàcil que es cali foc al bosc (quadre 2).

El salt del mes de juny al de juliol, i els observatoris que se situen per sota 0,5, determinen, en termes generals, les zones de més alt risc d'incendi. El dèficit acumulat d'aigua a la nostra geografia, la insolació i l'aire sec, predeterminen la causa de l'incendi.

El foc no pren sobre la fusta, tret dels incendis provocats pels llamps, sinó que al contrari, sempre comença pel mateix punt: l'herba seca, totalment marcida. D'aquí arranca el perill, que passa a les fulles seques, sovint purgades per la manca d'aigua dels mateixos arbres, i s'estén després als matolls, la màquia i l'arbrat. És, doncs, sobre l'herba seca que cal dirigir les tasques de prevenció i concentrar-hi tots els esforços tècnics i humans necessaris per controlar-la, reduir-la o eliminar-la.

El control per mitjà d'estacions meteorològiques adients que determinin anticipadament el punt de marciment és tècnicament resolt, si bé no està ajustat per poder fer la predicció per cent exacta. La reducció dels fenassars els limita, pràcticament, al pas-

turatge del sota-bosc per bestiar ovi, cabrum, boví i de peu rodó.

L'eliminació de l'herba únicament pot realitzar-se per mitjans mecànics a les voreres de les vies de comu-

mar, bé sigui amb intenció o sense. Als anys secs, a més de les imprudències, cal sumar-hi l'efecte acumulat de rancúnies velles o noves, que desapareixen la magnitud dels sinistres.

QUADRE 3

Intencionats	34,3 %
Fortuïts o per negligència	31,3 %
Desconeguts	17,1 %
Línies Elèctriques	8,6 %
Entrats o de Catalunya Nord	5,7 %
Llamps	2,9 %

nicació, les urbanitzacions, els abocadors i els punts conflictius, amb major pressió humana.

L'origen del foc és un fet estudiat al Principat en tots aquells incendis de majors proporcions des de l'any 1978 al 1985. Els percentatges són els següents (es mostren clarament al quadre 3).

La intencionalitat és, dissortadament, la primera causa dels nostres incendis, la més difícil d'eradicar i sobre la qual s'ha d'avançar quant a mesures de policia. Un bosc amb un herbassar verd és difícil de cre-

La política de repoblaments ha estat denunciada com una de les causes propiciatòries dels incendis. El fet més destacable, des del meu punt de vista, és la facilitat de regeneració de les coníferes sobre erms, terrenys cremats i boscos tallats, que actua com a colonitzadora natural dels espais naturals buits. L'acció de l'home, tot i ser important, ha facilitat l'expansió de les coníferes, a causa de la major pressió exercida sobre l'alzinar i la roureda en anys de més gran valor de la llenya com a combustible.

El repoblament directe i ras d'alzinars en un terreny sense cap protecció d'ombra propiciada per altres espècies vegetals no dona èxits gaire reeixits, i s'ha fet necessari avançar en el camp de la investigació per solucionar problemes pendents.

La distribució de la superfície arbrada del Principat queda reflectida en el quadre 4 amb estadístiques que fan referència a l'any 1980.

Els efectes dels incendis d'aquest estiu s'han deixat sentir especialment sobre les superfícies arbrades de pi blanc que, en bona lògica, es repoblaran de forma espontània amb la mateixa espècie, malgrat tots els desavantatges que té. Tres quarts del mateix passarà amb els alzinars, les rouredes i les alzines sureres, que llucaran de nou. En aquest sentit, cal deixar la desfeta forestal de la muntanya de Montserrat en mans de la mateixa natura, més sàvia que els humans i, sobretot, menys malintencionada a l'hora d'adjudicar declaracions i responsabilitats sense cap ni peus. □

QUADRE 4

Espècies	hectàrees	%
— avet (<i>Abies alba</i>)	20.723	1,8
— pi negre (<i>Pinus musgo ssp. uncinata</i>)	53.755	4,7
— pi roig (<i>P. sylvestris</i>)	206.251	17,9
— pinassa (<i>P. nigra ssp. Salzmannii</i>)	134.078	11,7
— pinastre (<i>P. pinaster</i>)	12.485	1,1
— pi pinyer (<i>P. pinea</i>)	98.160	8,5
— pi blanc, pi bord (<i>P. helepis</i>)	358.017	30,7
— altres	1.634	0,1
total coníferes	880.103	76,6
— faig (<i>Fagus sylvatica</i>)	26.025	2,2
— roure (<i>Quercus robur</i> , <i>Q. pubescens</i> , etc.) ..	43.649	3,8
— alzina (<i>Q. ilex</i>)	117.762	10,2
— alzina surera (<i>Q. suber</i>)	34.109	3,0
— castanyer (<i>Castanea sativa</i>)	17.231	1,5
— altres	60.249	2,6
total planifolis	269.025	23,4